

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

MAĎARSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

(Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia)

PRÍLOHA ISCED 2

Posúdila a schválila ÚPK pre maďarský jazyk a literatúru

Bratislava 2010

FUNKCIA UČEBNÉHO PREDMETU

Vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra má v podsysteme národnostného školského vzdelávania Slovenskej republiky centrálné postavenie.

Vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra ako aj maďarský jazyk ako vyučovací jazyk v školách s vyučovacím jazykom maďarským (ďalej školy s VJM) sa dá charakterizovať v prvom rade všeobecnými vlastnosťami. Všetky tie vlastnosti sú charakteristické na tento vyučovací predmet, ktoré paralelne charakterizujú vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúru ako aj vyučovací jazyk slovenský v školách s vyučovacím jazykom slovenským. Charakteristika týchto všeobecných vlastností sa nachádza v úvodnej časti kapitoly obsahovej prestavby predmetu slovenský jazyk a literatúra. Z toho dôvodu sa na tomto mieste nezaobráame ich hlbšou analýzou. Domnievame sa, že stačí konštatovanie tejto záležitosti. Zároveň tiež konštatujeme, že vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra v porovnaní s vyučovacím predmetom SJL charakterizujú aj isté špeciálne črty. Tie vyplývajú na jednej strane zo situácie maďarčiny, na druhej strane z jej funkcií na Slovensku. Maďarský jazyk na Slovensku je jazykom početne významnej národnostnej menšiny (520 528 ľudí, 9,6% obyvateľstva). Obce obývané Maďarmi vytvárajú miestami užšie, inde sa rozširujúce, väčšinou súvislé jazykové pásmo, ktoré sa tiahne od Bratislavy až po slovensko-ukrajinské hranice. Maďarčina je na Slovensku menšinovým jazykom. Pre príslušníkov maďarskej národnosti je hlavným komunikačným prostriedkom zároveň významným symbolom národnej identity ako aj kultúry.

CIELE UČEBNÉHO PREDMETU

Hlavné ciele učebného predmetu vyplývajú z nasledovných skutočností:

1. Kognitívna funkcia maďarského jazyka ako materinského a zároveň vyučovacieho jazyka v školách s VJM

Materinský jazyk je zároveň aj vyučovacím jazykom na ZŠ a SŠ s VJM, z čoho vyplýva, že bezprostredne ovplyvňuje osvojenie si učiva všetkých vyučovacích predmetov.

2. Rozvíjanie jazykových kompetencií v iných jazykoch: v druhom – štátnom jazyku a cudzích jazykoch

Maďarský jazyk a literatúra ako učebný predmet umožňuje na vyššej úrovni rozvíjať jazykové kompetencie tak v štátnom jazyku ako aj v cudzích jazykoch. Na základe uvedenej funkcie materinského jazyka zastávame názor, že sa má uplatniť princíp rovnakého postavenia materinských jazykov, čiže pomerne vysoká hodinová dotácia vyučovacích predmetov z materinského jazyka. Aj preto je potrebné zosúladiť týždennú hodinovú dotáciu materinských jazykov v učebných plánoch na školách s vyučovacím jazykom slovenským i na školách s vyučovacím jazykom maďarským. Na základe uvedených argumentov je potrebné stanoviť týždennú hodinovú dotáciu maďarského jazyka a literatúry na všetkých stupňoch ZŠ a SŠ s VJM v rozsahu hodinovej dotácie slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom slovenským.

3. Jazyková situácia

Je známy fakt, že materinský jazyk detí vstupujúcich do školy s VJM je podoba maďarčiny v menšinovom prostredí. Z lingvistických výskumov ako aj z praxe je jasné, že ju charakterizuje na jednej strane vyššia miera zastúpenia nárečových prvkov, na druhej strane zase výskyt prvkov štátneho jazyka. Túto okolnosť konštatujeme ako samozrejmosť, ktorá vyplýva z prirodzeného styku týchto jazykov a ich usporiadania v Slovenskej republike (ide o vzájomný vzťah štátneho a menšinového jazyka). Okrem nadobudnutia jazykových kompetencií v oboch jazykoch na rôznych úrovniach prirodzeným následkom dvojjazyčného

prostredia je však aj istá jazyková neistota používateľov jazyka aj v materinskom jazyku. Deti v školách s VJM sa stretávajú so štandardnou podobou maďarčiny, ktorá im z hľadiska aktívneho používania nie je úplne prirodzená. Postupné eliminovanie jazykovej neistoty je nutné ošetriť patričnou, špeciálnou jazykovou výchovou. Nedostatočne zabezpečená jazyková výchova sa totiž odrazí na celkovej úspešnosti žiakov, resp. môže ich znevýhodniť hlavne v začiatkovej fáze povinnej školskej dochádzky.

Cieľom vzdelávania v oblasti maďarského jazyka a literatúry je dosiahnuť takú úroveň rečových zručností v maďarskom jazyku, aby žiaci zvládli každú komunikatívnu situáciu či už hovorovú alebo odbornú v rozsahu odbornosti všetkých vzdelávacích oblastí a primerane a vhodne z hľadiska jazykového štýlu, s príslušnou gramatickou a pravopisnou normou v ústnom i písomnom prejave.

Cieľom vzdelávania je rozvíjať kľúčové kompetencie tak, aby žiaci:

- pochopili vzdelávanie v príslušnom jazyku ako svojbytný historický jav, v ktorom sa odráža historický a kultúrny vývoj národa a zároveň ako významný zjednocujúci činiteľ národného spoločenstva a ako dôležitý prostriedok celoživotného vzdelávania,
- nadobudli a rozvíjali pozitívny vzťah k materinskému jazyku a pochopili jeho potenciálne zdroje pre svoje osobné a kultúrne bohatstvo,
- vnímali a postupne osvojovali si jazyk ako bohatý mnohotvárný prostriedok k získavaniu a odovzdávaniu informácií, k vyjadrovaniu vlastných postojov a názorov,
- rozvíjali komunikatívne schopnosti a návyky, aby získali kvalitnú jazykovú kompetenciu, t. j. schopnosť primerane reagovať v rozličných jazykových situáciách,
- zvládli základné pravidlá medzilidskej komunikácie daného kultúrneho prostredia a nadobudli pozitívny vzťah k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie,
- samostatne získali informácie z rozličných zdrojov a zvládli práce s jazykovými a literárnymi textami,
- nadobudli sebavedomie pri vystupovaní na verejnosti a kultivovaný prejav ako prostriedok presadenia samého seba,
- nadobudli etické cítenie založené na empatii a asertivite, naučili sa prosociálne správať, aby si dokázali uvedomiť podstatu a význam ľudských hodnôt,
- nadobudli vzťah a dokázali individuálne prežiť slovesné umelecké dielo, mali vlastné čitateľské zážitky, rozvíjali svoj pozitívny vzťah k literatúre a k ďalším druhom umenia vychádzajúcich z umeleckých textov a rozvíjali svoje emocionálne a estetické cítenie a vnímanie.

OBSAH VZDELÁVANIA

Štruktúra vzdelávacej oblasti

Jazyková komunikácia

Zvuková stránka jazyka a pravopis
Lexikológia
Morfológia
Syntax

Komunikácia a sloh

Komunikácia ako zdroj informácií
Ústny a písomný prejav
Rozprávanie príbehov a zážitkov
Vlastné tvorivé písanie
Subjektívna a objektívna komunikácia

Literatúra

Všeobecne o literatúre
Základné literárne druhy
Základné literárne žánre
Kompozícia literárneho diela
Štylistika literárneho textu
Metrika
Informácie o autoroch literárnych diel

Obsahový štandard

Jazyková komunikácia

Gramatika, štylistika, pravopis

1. Hláskový systém maďarského jazyka
Samohlásky a spoluhlásky – účasť rečových orgánov na ich tvorení. Rozdelenie samohlások – vysoké a nízke, krátke a dlhé. Zákonitosti výskytu samohlások v slove. Sústava spoluhlások. Krátke a dlhé, znelé a neznelé spoluhlásky. Vzájomný vplyv spoluhlások v reči i v písme. Typy spodobovania. Dvojaké písanie hlásky *-j*.
2. Náuka o slove – morfológia a lexikológia
Vzťah významu a tvaru slov. Jedno- a viacvýznamové slová, homonymá, antonymá. Rovnoznačné slová (synonymá) a ich funkcia. Zvukomalebné slová. Ustálené spojenia: príslovia, porekadlá, prirovnania.
3. Kultúra reči. Situačné cvičenia. Obohacovanie individuálnej slovnej zásoby.
4. Pravopis. Uplatnenie zásad maďarského pravopisu (výslovnostný a etymologický princíp, princíp tradície) a zjednodušenia. Rozdeľovanie slov. Interpunkčné znamienka.

Komunikácia a sloh

1. Slohový výcvik. Pozorovanie makroštruktúry prejavu (úvod, jadro, záver).

Literatúra

1. Vznik písma a knihy; začiatky písomníctva.
2. Svet rozprávok.
Tvorby ľudovej slovesnosti v maďarskej a svetovej literatúre. Kompozícia rozprávok; čarovné čísla v rozprávkach; funkcia skutočných a rozprávkových prvkov. Ľudová a umelá rozprávka.
Z najkrajších rozprávok svetovej literatúry.
3. Maďarské ľudové rozprávky.
4. Umelé rozprávky maďarskej a svetovej literatúry (napr. Móra Ferenc: *A didergő király*; Benedek Elek: *Világszép nádszálkisasszony*, Andersen: *A császár új ruhája*; *A rút kiskacsa*; Božena Němcová: *A tizenkét hónap*). Rozlíšenie reálneho a fantastického sveta v rozprávkach. Bezčasovosť rozprávky.
5. Petőfi Sándor: *János vitéz*. Fazekas Mihály: *Lúdas Matyi*. Dej a kompozícia diela. Rozprávkové motívy. Gradácia deja v rozprávke.
6. Rozprávkový román. Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg*. Frank Baum: *Óz, a nagy varázsló*.
7. Svet povestí.
8. Žánrové kritériá povestí a vznik povestí. Skutočné (historické) a rozprávkové prvky v povestiach. Slovenské a české povesti.
9. Kompozičné odlišnosti rozprávky a poviedky. Pozorovanie jazyka literárnych diel (metafora, personifikácia).

Kľúčové pojmy

Jazyková komunikácia

Zvuková rovina jazyka a pravopis

abeceda
hlásky, slabiky, slová
delenie hlások: samohlásky, spoluhlásky
samohlásky (krátke, dlhé, vysoké, nízke)
spoluhlásky (krátke, dlhé, znelé, neznelé)
zákonitosti samohlások a spoluhlások
pravopis spoluhlások „-j“ a „-ly“
bodka, otáznik, výkričník, čiarka, zátvorka, dvojbodka
rozdeľovanie slov
rozdeľovanie predponových a zložených slov
priama reč, uvádzacia veta
výslovnosť

Významová/lexikálna rovina

jednovýznamové a viacvýznamové slová
synonymá
antonymá
homonymá
zvukomalebne slová
slovníky: pravopisný, synonymický, frazeologický
ustálené slovné spojenia
príslovie, porekadlo, prirovnanie

Tvarová/morfologická rovina

tvorenie slov skladaním

Komunikácia a sloh

pozdrav
oslovenie
predstavenie sa
ospravedlnenie – ústne
ospravedlnenie s vysvetlením
vyjadriť súhlas/nesúhlas
blahoželanie – ústne/písomne
adresa, pohľadnica, súkromný list – písomne
tvorba otázok (žiadosť o informáciu)
rozhovor
začiatok a koniec telefonického rozhovoru
osnova, nápis, nadpis, odsek
jednoduché rozprávanie – ústne/písomne: úvod, jadro, záver;
časová postupnosť v rozprávaní
rozprávanie s prvkami opisu – ústne/písomne
opis – ústne/písomne: predmetu, obrázku/ilustrácie, osoby, pracovného postupu
umelecký, vecný text
názor, diskusia, argument
krátke správy: SMS, e-mail
oznam, správa, pozvánka, plagát, vizitka

klúčové slová, obsah, konspekt, poznámky
reprodukcia ústna
cielený rozhovor (interview)
inzerát, reklama

Literatúra

Všeobecné pojmy

ilustrácia
autor/spisovateľ, básnik, čitateľ/divák
kniha, časopis, rozhlas, televízia, film, noviny
knižnica
text
poézia, próza
literatúra pre deti a mládež, odborná(náučná literatúra), umelecká literatúra, dobrodružná literatúra, populárno-vedecká literatúra
divadelná hra
hlavná myšlienka

Literárne žánre a druhy

bájka, báseň
rozprávka: ľudová, autorská
poveš: ľudová, autorská
mýtus, komiks

Štylizácia textu

dialóg a monológ
prirovnanie
personifikácia/zosobnenie
metafora

Štruktúra diela

dej
literárna postava (hlavná a vedľajšia)
nadpis
odsek
kapitola
verš
strofa

Výkonový štandard

Jazyková komunikácia

Správne vymenovať maďarskú abecedu a pomocou nej vyhľadávať slová vo výkladových a frazeologických slovníkoch.
Správne rozlíšiť, vyslovovať a písať krátke a dlhé samohlásky a spoluhlásky.
Správne rozlíšiť a písať hlásky *-j* a *-ly* – dvojaké označenie.
uplatnenie princípov maďarského pravopisu.
Poznať spisovné a nespisovné slová, vedieť ich rozlíšiť v texte.
Poznať slová s citovým zafarbením a bez citového zafarbenia, vedieť ich navzájom zamieňať.
Vedieť určiť slovotvorný základ a prípony.
Vedieť určiť slová skladaním.
Vedieť sa orientovať v pravopisnom, výkladovom, synonymickom a frazeologickom slovníku, dokázať v ňom vyhľadať slová a slovné spojenia.
Disponovať vhodným výberom slovnej zásoby pre piaty ročník ZŠ.
Vedieť samostatne opraviť svoju prácu.
Správne používať pravidlá maďarského pravopisu primerané pre piaty ročník ZŠ.
Vedieť sa orientovať v pravopisnom slovníku.
Prekonávať prekážky v porozumení textu. Čítať text s porozumením.
Mať pozitívny vzťah k materinskému jazyku.
Dbať na estetickú kvalitu písomnej práce.
Mať pozitívny vzťah k písomníctvu a písomnostiam (knihy, časopisy).

Komunikácia a sloh

Vyjadrovať sa zrozumiteľne.
Rešpektovať základné komunikačné pravidlá.
Vedieť sa zapojiť do rozhovoru.
Porozumieť jednoduchým informáciám a podať ich ďalej.
Vedieť reagovať na otázky, inzeráty, ponuky atď.
Vedieť poskytnúť informácie o sebe, o svojich každodenných aktivitách.
Vedieť viesť telefónne rozhovory.
Porozprávať o svojich zážitkoch, túžbach, prianiach.
Vyjadriť svoje pocity a zážitky.
Opísať veci, predmety, činnosti.
Rozprávanie, napísanie príbehu podľa názvu, obrázkov.
Tvoriť nadpis k príbehom, k textom a obrázkom.
Zostaviť osnovu.
Vyžiadať a podávať informácie (simulovanie situácií – pozdrav, oslovenie, predstavenie sa, rozlúčenie, ospravedlnenie).
Napísať blahoželanie k meninám, narodeninám sviatkom.
Napísať pohľadnicu, krátky súkromný list.
Napísať krátky odkaz.
Napísať krátke správy – SMS, e-mail.
Napísať krátke oznamy, správy, poznámky.
Napísať krátke rozprávanie s opisom.
Mať odvahu sa vyjadriť.
Snažiť sa prispôbiť svoje vyjadrovanie sa (verbálne, neverbálne).
Smelšie poskytovať spätnú väzbu.
Snažiť sa aktívnejšie počúvať.

Sebavedome komunikovať, mať radosť z komunikácie.

Literatúra

Čítať s porozumením rôzne druhy primerane obťažných textov.

Zreprodukovat' čitateľský zážitok.

Výrazne (esteticky) čítať umelecké texty.

Čítať s prirodzenou intonáciou, so správnym slovným a vetným prízvukom, vety členiť podľa zmyslu.

Pri čítaní využívať rôzne druhy stratégií (informatívne čítanie, študijné čítanie, zážitkové čítanie atď.).

Vyjadriť v ústnych a písomných prejavoch svoje zážitky z prečítaného textu a z bežných životných situácií.

V texte vyhľadať kľúčové slová.

Odlišovať v texte podstatné a okrajové informácie.

Zostaviť osnovu z prečítaného textu.

Rozprávať o prečítanom texte.

Zreprodukovat', dramatizovať rozprávky, poviedky alebo povesti.

Zreprodukovat' dej so zachovaním časovej a príčinnej postupnosti a s obmenami.

Výrazne predniesť báseň a úryvok z prózy.

Aktívne a tvorivo sa zúčastňovať na dramatizácii.

Orientovať sa v deji rozprávok a povestí.

Dokončiť začatý príbeh rozprávaním, dramatizáciou, prípadne i ilustráciou.

Hodnotiť postavy literárneho diela a určiť ich vzájomný vzťah.

Hodnotiť ilustrácie v literárnych textoch.

Porovnávať literárne texty.

Určiť hlavnú myšlienku prečítaného diela.

Vnímať a vyjadriť rytmus básní.

Tvoriť jednoduché rýmy.

Orientovať sa v knižnici.

Smelo sa zapájať do rozhovorov, klásť otázky.

Obhajovať, argumentovať vlastný názor.

Dokázať kriticky sa prejaviť.

Mať pozitívny vzťah k literatúre, k čítaniu.

Vybudovať si vlastný hodnotový systém, etické a estetické cítenie.

Obsahový štandard

Jazyková komunikácia

1. Slovesá
Druhy sloves – činnostné, stavové, zvrtné, predmetové, bezpredmetové.
Sústava slovesných časov a spôsobov – prítomný, minulý, budúci čas; oznamovací, podmieňovací, rozkazovací spôsob.
Časovanie sloves – všeobecné (podmetové), určité (predmetové).
Pomocné slovesá, slovesné predpony.
2. Podstatné mená
Všeobecné mená a vlastné mená – osobné mená, zvieracie mená, zemepisné názvy, názvy planét, názvy inštitúcií, názvy kníh a periodík, názvy značiek.
Systém gramatických prípon – prípona množného čísla a predmetu. Vyjadrenie privlastňovania.
3. Prídavné mená
Systém gramatických prípon – stupňovanie, odvodenie príponou *-i*.
Stupňovanie prídavných mien s koncovkami *-só, -ső* a zložených prídavných mien s koncovkami *-ú, -ű*.
4. Číslovky
Rozdelenie a funkcia čísloviek, základné, radové číslovky, zlomky.
Určité, neurčité číslovky.
5. Príslovky
Funkcia prísloviiek. Príslovky miesta, času, spôsobu.
6. Zámená
Rozdelenie a funkcia zámen. Osobné, privlastňovacie, zvrtné, ukazovacie, opytovacie, vzťahné, neurčité, vymedzovacie zámeno.
7. Neurčitok, prídavné, prechodník
8. Pravopis
Správne tvary sloves zo zakončením na *-s, -sz, -z, -dz, -t*.
Písanie vlastných mien – malé a veľké začiatkové písmená.
Písanie odvodených prídavných mien.
Rádové číslovky, dátum.

Komunikácia a sloh

1. Rozprávanie s charakteristikou.
2. Práca s textami rôzneho druhu (populárno-náučné, úradné, hovorené) a s rôznymi témami napr. rastlinný a živočíšny svet, zvieratá, svet techniky, kultúra národov, známe osobnosti, sviatky, voľný čas. Čítanie s porozumením.

Literatúra

1. Balady – umelé a ľudové. Kompozícia balady.
Ľudové balady – *Kádár Kata, Kőműves Kelemen*
Umelé balady – Arany János: *V. László*, Gyulai Pál: *Pókainé*
2. Arany János: *Toldi*
Dej a kompozícia diela. Porovnanie charakteru Miklósa a Györgya, triedenie postáv v diele. Jazyk diela, básnické jazykové prostriedky – metafora, metonymia, personifikácia.

Žánrová svojráznosť epickej básne. Kompozícia diela: úvod, zápleтка, vrchol, obrat, rozuzlenie. Rým, rytmus.

Literárne čítanie

1. Problém komičnosti, pravdy a lži

anekdoty, M. Twain: *Tom Sawyer* alebo Mark Twain: *Huckleberry Finn kalandjai*, Szabó Magda: *Abigél*, Gyurkovics Tibor: *Nem akarok felnőni*, Milne: *Micimackó*, Fehér Klára: *Bezzeg az én időmben* alebo *Mi szemüvegesek*.

2. Objavenie sa prírody v literatúre

Rudyard Kipling: *A dzsungel könyve*, Daniel Defoe: *Robinson Crusoe*, Fekete István: *Tüskevár* atď.

3. Vlasť (domovina) a sloboda v literatúre

Gárdonyi Géza: *Egri csillagok* atď.

Literárnoteoretické poznatky

Vzťah ľudovej slovesnosti a umelej literatúry.

Vlastnosti literárneho hrdinu.

Charakteristika; autorove postupy: opis zovňajška, opis prostredia, reč postavy.

Kompozícia diela (úvod, zápleтка, vrchol, obrat, rozuzlenie).

Pojem balady a epickej básne.

Metafora, personifikácia, metonymia, básnický prívlastok, básnická otázka, antitéza, stupňovanie, myšlienkový rytmus.

Rytmus a rým, prízvučná prozódia.

Kľúčové pojmy

Jazyková komunikácia

Zvuková rovina jazyka a pravopis

pravopis slovies v minulom čase
slovesá zakončené na *-s, -sz, -z, -dz*
slovesá zakončené na *-t*
kratší a dlhší tvar rozkazovacieho spôsobu
archaizmy v priezviskách
malé a veľké začiatkové písmená v zemepisných názvoch
stupňovanie prídavných mien
odvodené prídavné mená s príponou *-i*
spodobovanie spoluhlások
základné, radové číslovky
dátum
pravopis slovesných predložiek

Tvarová rovina

slovesá

slovesá z hľadiska podmetu, predmetu a priebehu činnosti
slovesný čas – prítomný, minulý, budúci
slovesný spôsob – oznamovací, rozkazovací, podmieňovací
ikové slovesá

podstatné mená

všeobecné mená
vlastné mená - osobné mená a priezviská, zvieracie mená, zemepisné názvy,
názvy inštitúcií, názvy planét, názvy kníh a periodík, názvy značiek

prídavné mená

funkcia prídavných mien
stupňovanie prídavných mien
odvodenie príponou *-i*
číslovky – určité, neurčité, základné, radové, zlomky

príslovky

príslovka miesta, času, spôsobu

zámená

zámená – osobné, privlastňovacie, zvrätané, ukazovacie, opytovacie, vzťahné, neurčité

neurčitok

príčastie

prechodník

pomocné sloveso

pomocné predpony

Komunikácia a sloh

prosba – želanie
poďakovanie
privítanie – rozlúčenie
tvorba otázok
diskusia – argument
opis – statický, dynamický, umelecký
charakteristika osoby
cieľný rozhovor – interview (ústne a písomne)
ústna reprodukcia

Literatúra

Všeobecné pojmy

text
hlavná myšlienka
humor, irónia
ex libris

Literárne žánre a druhy

ľudová slovesnosť
umelá, umelecká literatúra
poézia, próza
balada – ľudová, autorská
epická báseň
román

Štylizácia textu

básnická otázka
prirovnanie
personifikácia
metafora
metonymia
epiteton

Štruktúra diela

dej
literárna postava
kompozícia – vonkajšia, vnútorná
vnútorná kompozícia – expozícia, zápleтка, vrchol, obrat, rozuzlenie

Metrika

refrén
rým – združený, striedavý, obkročný
rytmus

Výkonový štandard

Jazyková komunikácia

- Vedieť rozdeliť slovesá z hľadiska podmetu, predmetu a priebehu činnosti.
- Správne používať všeobecné (podmetové) a určité (predmetové) časovanie.
- Vedieť správne tvoriť tvary sloves v podmienovacom spôsobe (1. osoba jednotného čísla a 3. osoba množného čísla).
- Správne tvoriť sloveso v rozkazovacom spôsobe.
- Vedieť správne napísať slovesné tvary so zakončením na *-s*, *-sz*, *-z*, *-dz*, *-t*.
- Vedieť rozlišovať ikové slovesá.
- Správne používať malé a veľké začiatkové písmená pri písaní mien, zemepisných názvov, názvov inštitúcií, periodík a kníh.
- Ovládať stupňovanie prídavných mien.
- Poznať výnimky pri stupňovaní.
- Vedieť pravopis stupňovaných prídavných mien.
- Správne napísať prídavné mená odvodené z vlastných mien príponou *-i*.
- Vedieť rozlišovať druhy zámen.
- Vedieť pravopis základných, radových čísloviek a zlomkov.
- Vedieť správne napísať rôzne formy označenia dátumu.
- Vedieť stupňovať neurčité číslovky.
- Rozoznať v texte neurčitok, prídavné príslovky a prechodník.
- Vedieť správne používať pomocné sloveso (*fog*) v oznamovacom spôsobe budúcom čase a v podmienovacom spôsobe v minulom čase (*volna*).
- Vedieť správne napísať slovesné tvary so slovesnou predponou.

Komunikácia a sloh

- Vyjadrovať sa zrozumiteľne.
- Rešpektovať základné komunikačné pravidlá.
- Vedieť sformulovať prosbu a poďakovanie.
- Používať vhodnú formu privítania a rozlúčenia.
- Vyžiadať informácie – tvoriť správne otázky.
- Vyjadriť svoj názor, vedieť sa argumentovať v diskusii.
- Vedieť opísať veci, predmety, činnosť.
- Vedieť napísať charakteristiku osoby.
- Interview – tvoriť ústne a písomne.
- Plynule a zrozumiteľne reprodukovat obsah prečítaného textu.

Literatúra

Čítať plynule s porozumením rôzne druhy textov.

Reprodukovať čitateľský zážitok vlastnými slovami.

Vytvoriť si vlastný názor k postavám a situáciám.

Orientovať sa v deji literárnych a vecných textov.

Zostaviť stručnú dejovú osnovu.

Charakterizovať literárne postavy.

Po prečítaní textu vedieť určiť žáner textu na základe literárnoteoretických poznatkov.

Pri práci s textom správne používať vedomosti z metriky (refrén, rým, rytmus).

Vedieť vymenovať charakteristické črty balady, epickej básne.

Vedieť nájsť v prečítanom diele prirovnanie, metaforu, personifikáciu, metonymiu, básnickú otázku a básnický prívlastok.

Poznať a vysvetliť pojmy v praktických činnostiach s textom – ľudová slovesnosť, umelá, umelecká literatúra, poézia, próza, román, text, hlavná myšlienka, humor, irónia, ex libris.

Obsahový štandard

Jazyková komunikácia

Gramatika, štylistika, pravopis

1. Slovné druhy, ktoré vyjadrujú gramatický vzťah
Členy: určitý a neurčitý, postpozície, spojky
2. Slová-vety
Citoslovcia
Častice
3. Veta
podľa zloženia – jednoduchá (holá, rozvitá), súvetie
podľa obsahu – oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie, zvolacie, želacie
Kladné a záporné vety
4. Vetné členy
Základné vetné členy – prísudok, podmet
Rozvíjacie vetné členy – predmet, príslovkové určenie, prívlastok, prístavok
Prísudok – slovesný, menný, slovesno-menný
Podmet – určitý, neurčitý, prísudzovací sklad, zhoda podmetu s prísudkom
Predmet – určitý, neurčitý, sklad s predmetom
Príslovkové určenie – času, miesta, spôsobu, príčiny, pôvodu, miery atď.
Sklad s príslovkovým určením
Prívlastok – druhy prívlastkov, sklad s prívlastkom
Prístavok
Viacnásobné vetné členy – priradovacie syntagmy
5. Pravopis
Oslovenie vo vetách – čiarka pri oslovení
Spodobovanie s príponami *-val, -vel*
6. Slohový výcvik – rozhovor, dialóg, interview, práca s rôznymi textami, komunikačné situácie, odosielateľ, prijímateľ

Literatúra

1. Maďari v období sťahovania národov, v období osídlenia vlasti, šamani.
2. Stredoveká literatúra – slohy stredovekého výtvarníctva, stredoveké kroniky: iniciály, legendy, kódexy.
Anonymus, Kézai Simon, Kálti Márk
3. Maďarské jazykové pamiatky: *Tihanyi apátság alapítólevele*, *Halotti beszéd és könyörgés*, *Ómagyar Mária-síralom*, *Margit-legendá*, *Ferenc-legendá*
4. Humanizmus a renesancia – renesancia v umení, dvor kráľa Matiaša, šírenie renesancie a humanizmu.
Janus Pannonius – epigram, elégia; *Pannónia dicsérete*, *Búcsú Váradtól*
Reformácia v Maďarsku – preklad Biblie (Károlyi Gáspár)
Tinódi Lantos Sebestyén
Balassi Bálint – Balassiho strofa;
ľúbostné básne: *Hogy Júliára talála*
pobožné básne: *Adj már csendességet*
vojenské básne: *Egy katonaének*
5. Obdobie baroku – výtvarníctvo, architektúra, hudba a literatúra
Zrínyi Miklós – epos; *Szigeti veszedelem*

6. Obdobie osvietenstva – encyklopedisti, maďarskí jakobíni,
Časomerná prozódia (základy)
Kazinczy Ferenc – obnovenie jazyka; *Írói érdem, Fogságom naplója*
Csokonai Vitéz Mihály – *Még egyszer Lillához, Reményhez, Zsugori uram, Szerelemdal a csikóbőrös kulacshoz*
Katona József – dráma; *Bánk bán*
7. Obdobie reforiem
Kölcsey Ferenc – *Himnusz, Huszt, Emléklapra*
Vörösmarty Mihály – *A bűvár Kund, Szózat, Szép Ilonka, A merengőhöz,*
8. Romantická literatúra
Petőfi Sándor – *A borozó, Fa leszek, ha..., Szeptember végén, Szabadság szerelem, Az Alföld, XIX. század költői, Nemzeti dal, Egy gondolat bánt engemet*
Arany János – *Szondi két apródja, A walesi bárdok, Családi kör, Tengeri hántás, Tetemre hívás*
Jókai Mór – román; *Az arany ember, Szegény gazdagok, A kőszivű ember fiai*

Kľúčové pojmy

Jazyková komunikácia

Zvuková rovina jazyka a pravopis

spodobovanie s príponami *-val, -vel*
čiarky a spojky
čiarka pri oslovení

Významová/lexikálna rovina

funkcia postpozícií – *miatt, végett*
predmetové, bezpredmetové slovesá

Tvarová/morfologická rovina

prípona predmetu
prípona príslovkového určenia
zhoda podmetu s prísudkom
určitý, neurčitý predmet
ustálené spojenia

Syntaktická /skladobná rovina

veta

jednoduchá – holá, rozvitá

zložená

podľa obsahu – oznamovacia, opytovacia, rozkazovacia, želacia, zvolacia
opytovacie vety – zisťovacie, doplňovacie

syntagmy

podrad'ovacie

prirad'ovacie

základné vetné členy

prísudok – slovesný, menný, slovesno-menný

podmet – určitý, neurčitý

predmet – určitý, neurčitý, sklad s predmetom

príslovkové určenie – času, miesta, spôsobu, príčiny, pôvodu, sklad s príslovkovým určením

prívlastok

prístavok

Komunikácia a sloh

komunikačné situácie – odosielateľ, prijímateľ, SMS, e-mail

dialóg

rozhovor

interview

Literatúra

Všeobecné pojmy

šaman

sťahovanie národov

osídlenie vlasti

stredovek

latinský jazyk

románsky sloh

gotický sloh
maďarské jazykové pamiatky

renesancia
renesancia
humanizmus
reformácia
Sväté písmo

barok
protireformácia
monumentalita

osvietenstvo
encyklopedisti
maďarskí jakobíni
obnovenie jazyka
maďarské národné divadlo
prvé noviny, časopisy

romantizmus
obdobie reforiem

Literárne žánre a druhy

kroniky (iniciály, miniatúry)
povesti
legendy
kódexy
gesty
epigram
elégia
epos
vojenské, pobožné, ľúbostné básne
dráma
hymnické básne
básnický list
balada
novela
román

Štylizácia textu

básnické obrazy
prirovnanie
personifikácia
metafora
aliterácie
básnický prívlastok
metonymia
básnická otázka

Štruktúra diela

kompozícia eposu
kompozícia drámy
kompozícia románu

kompozícia balady

Metrika

Balassiho strofa

časomerná prozódia

prízvučná prozódia

Výkonový štandard

Jazyková komunikácia

Vedieť rozoznať v texte postpozície.

Správne používať postpozície – *miatt, végett*.

Správne používať spojky vo vete.

Ovládať pravopis čiarky pred spojkami.

Rozoznať v texte citoslovčia.

Ovládať pravopis citosloviec vo vete (nem, ne, sem, -e).

Vedieť správne používať čiarky za časticami.

Vedieť rozdeliť vety podľa zloženia a obsahu.

Rozoznať holú a rozvitú vetu.

Správne rozlišovať druhy prísudku.

Vo vete nájsť slovesný, menný a slovesno-menný prísudok.

Rozpoznať prísudzovací sklad.

Rozoznať určitý a neurčitý podmet.

Ovládať zhodu podmetu s prísudkom.

Vo vete nájsť predmet, rozoznať či je určitý alebo neurčitý.

Správne rozlišovať sklad s predmetom.

Vedieť rozlišovať druhy príslovkového určenia.

Poznať funkciu postpozícií pri rozlišovaní druhov príslovkového určenia.

Správne písať viacnásobné príslovkové určenie.

Ovládať pravopis spodobovania v príslovkových určeníach.

Rozoznať v texte rôzne druhy prívlastkov.

Vedieť rozlišovať prívlastkový sklad od slovesno-menného prísudku.

Vyjadriť vlastnícky vzťah pomocou prívlastkov.

Rozoznať prístavok vo vete, rozlišovať od ostatných vetných členov, dôležitosť čiarok.

Komunikácia a sloh

Vyjadrovať sa zrozumiteľne.

Rešpektovať základné komunikačné pravidlá.

Pripraviť rozhovor.

Charakterizovať sms a e-mail správy.

Napísať interview.

Plynule a zrozumiteľne zreprodukovat obsah prečítaného textu.

Literatúra

Čítať plynule s porozumením rôzne druhy textov.

Vedieť reprodukovať čitateľský zážitok vlastnými slovami.

Vytvoriť si vlastný názor k postavám a situáciám.

Po prečítaní textu vedieť určiť žánr textu na základe literárnoteoretických poznatkov: *legendy, kroniky, epigram, elégia, epos, ľúbostné a vojenské básne, dráma, hymnické básne, básnický list, balada, novela, román*.

Na základe získaných poznatkov vedieť stručne charakterizovať obdobie: *renesancie, baroku, osvietenstva, romantizmu a obdobia reforiem*.

Pri práci s textom správne používať vedomosti z metriky: *Balassiho-strofa, refrén, rým, prízvučná prozódia* a základy časomernej prozódie.

Vedieť nájsť v prečítanom diele: *prírovnanie, metaforu, metonymiu, básnickú otázku, aliterácie, básnický prívlastok*.

Charakterizovať literárne postavy.

Zostaviť stručnú dejovú osnovu prečítaných diel alebo úryvkov: *Margit-legenda, Ferenc-legenda, Szigeti veszedelem, Zsugori uram, Bánk bán, A búvár Kund, Szép Ilonka, Szondi két apródja, A walesi bárdok, Tengeri hántás, Tetemre hívás, Az arany ember, A köszívű ember fiai*.

Obsahový štandard

Jazyková komunikácia

Významová, tvarová, skladobná rovina, pravopis, sloh

1. Súvetia
Jednoduché súvetie – podrad'ovacie, prirad'ovacie
Zložené súvetia
2. Podrad'ovacie súvetia – hlavná veta, vedľajšia veta, obsahové a štrukturálne súvislosti vo vetách.
Hlavná veta – odkazovací deiktický výraz
Vedľajšia veta – spojka
Podrad'ovacie súvetie s vedľajšou vetou:
  - podmetovou
  - predmetovou
  - príslovkovou (miestna, časová, spôsobová, príčinná, účelová)
  - prívlastkovou
  - prísudkovou, vetnozákkladovou
3. Prirad'ovacie súvetia – rovnocenné vety, obsahovo-logické súvislosti vo vetách, spojky
Druhy prirad'ovacích súvetí:
  - zlučovacie
  - odporovacie
  - vylučovacie
  - vysvetľovacie
  - dôsledkové
4. Zložené súvetia – vzájomné vzťahy viet, grafické znázornenie
5. Priama reč – uvádzacia veta, priama reč
6. Pravopis
Interpunkcia v zložených vetách a v zložených súvetiach.
Grafická úprava priamej reči.

Komunikácia a sloh

Referát – ústny, písomný
Úvaha
Kritika
Diskusia
Projekt
Čítanie s porozumením – práca s textom

Literatúra

Realistická literatúra

Vznik realistického románu a novely

Mikszáth Kálmán – krátky životopis a analýza niektorých diel. Diela na analýzu:

- novely: *A néhai bárány*, *A bányi csoda*
- romány: Szent Péter esernyője, *Beszterce ostroma* (úryvky).

Literárna moderna - maďarská literatúra v druhej polovici 19. storočia a začiatku 20. storočia až do konca II. svetovej vojny

Naturalizmus, symbolizmus, impresionizmus. Nové umelecké smery koncom 19. storočia a na začiatku 20. storočia.

Úloha a význam časopisu *Nyugat*.

Ady Endre – symbolizmus a jeho básnická revolúcia. Krátky životopis a analýza nasledovných básní: *Góg és Magóg fia vagyok én...*, *A föl-földobott kő*, *Nekünk Mohács kell*, *Fölszállott a páva*, *A magyar Ugaron*, *Páris az én Bakonyom*, *Lédával a bálban*, *Őrizem a szemed*, *Hiszek hitetlenül Istenben*.

Realistický a naturalistický román a novela

Móricz Zsigmond – realistické zobrazovanie sedliaka a života na dedine. Krátky životopis. Diela na analýzu:

- novely: *Tragédia*
- romány: *Pillangó*, *Rózsa Sándor a lovát ugratja* (úryvky).

Impresionistická lyrika

Juhász Gyula – jeho život a tvorba. Impresionistický svet farieb jeho básní.

Básne na analýzu: *Magyar táj*, *magyar ecsettel*, *Anna örök*, *Milyen volt...*

Babits Mihály – poet doctus, jeho život a tvorba.

Básne na analýzu: *Messze...messze....*, *Új leoninusok*, *Szerelmes vers*, *Jónás könyve*.

Kosztolányi Dezső – život a tvorba. Impresionistický svet jeho básní. Moderné zobrazovanie vnútorného sveta človeka v jeho epike.

- básne: *Üllői-úti fák*, *Akarsz-e játszani*, *Szegény kisgyermek panasza*,
- esej: *Nyelv és lélek* (úryvok)
- román: *Pacsirta* (úryvok).

Tóth Árpád – jeho život a samota.

Básne na analýzu: *Esti sugárkoszorú*, *Lélektől lélekig*, *Jó éjszakát!*

Prozaici časopisu *Nyugat*

Krúdy Gyula – jeho život a tvorba. Moderná kompozícia novely.

Novely na analýzu: *Missis Kittie és Fekete bőrű komornája*, *Régi magyar író ebédje*

Karinthy Frigyes – jeho život a tvorba. Literárne karikatúry, humor v jeho dielach.

Novely na analýzu: *Találkozás egy fiatalemberrel*, *Tanár úr, kérem...*

Expresionistická lyrika a nadrealizmus

József Attila – curriculum vitae, jeho život a tvorba.

Básne na analýzu: *Tiszta szívvel*, *Mikor az uccán átment a kedves*, *Ars poetica*, *Születésnapomra*, *Flóra*, *Mama*, *Óda* - 3. cyklus

Literatúra počas II. svetovej vojny

Radnóti Miklós – život a tvorba počas II. svetovej vojny. Diela na analýzu:

- epika: *Naptár*, *Ikrek hava* (úryvky)
- lyrika: *Levél a hitveshez*, *Razglednica*, *Hetedik ecloga*, *Nem tudhatom* (úryvok).

Kľúčové pojmy

Jazyková komunikácia

Zvuková rovina jazyka a pravopis:

Interpunkcia v súvetiach a v zložených súvetiach

Vzťahné zámená

Priama reč

Spojky

Tvarová/morfologická rovina

Vetné členy – opakovanie

Syntagmy

Spojky

Syntaktická /skladobná rovina

Súvetie

Priama reč

Štruktúra zložených viet

Podrad'ovacie súvetie

hlavná veta, vedľajšia veta

druhy vedľajších viet: podmetové, predmetové, príslovkové (*miesta, času, spôsobu, príčiny, účelu*), prívlastkové, prísudkové, vetnozákľadové

Prirad'ovacie súvetie

hlavné vety

druhy súvetí: (*zlučovacie, odporovacie, vylučovacie, vysvetľovacie, dôsledkové*)

Zložené súvetie

Komunikácia a sloh

Diskusia

Úvaha

Kritika

Referát

Projekt

Literatúra

Všeobecné pojmy

realizmus

naturalizmus

symbolizmus

avantgarda

impresionizmus

humor

Literárne žánre a druhy

Lyrika

symbolistické básne

impresionistické básne

epistola

Epika

realistický román
naturalistický román
naturalistická novela
moderný román
groteska

Štylizácia textu

metafora
metonymia
prirovnanie
literárne prívlastky
aliterácia
básnická otázka

Štruktúra diela

kompozícia románu
kompozícia novely

Metrika

západoeurópsky verš
voľný verš

Výkonový štandard

Jazyková komunikácia

Poznať typy syntagmy.

Vedieť rozlíšiť podrad'ovacie súvetie od prirad'ovacieho súvetia.

Ovládať hlavné charakteristické črty podrad'ovacích súvetí.

Ovládať rozbor podrad'ovacích súvetí: nájsť hlavnú vetu a vedľ'ajšiu vetu.

Rozoznať odkazovací deiktický výraz a spojky.

Rozoznať typy podrad'ovacích súvetí: podmetové, predmetové, príslovkové (*miesta, času, spôsobu, príčiny, účelu*), prívlastkové, prísudkové, vetnozákkladové.

Správne používať spojky: kto, čo, ktorý, v podrad'ovacích súvetiach.

Ovládať hlavné charakteristické črty prirad'ovacích súvetí.

Ovládať rozbor prirad'ovacích súvetí.

Rozoznať typy prirad'ovacích súvetí: zlučovacie, odporovacie, vylučovacie, vysvetľovacie, dôsledkové.

Vedieť graficky zobrazit' štruktúru: podrad'ovacieho, prirad'ovacieho súvetia a zloženého súvetia.

Ovládať pravopis a grafickú úpravu priamej reči.

Rozoznať uvádzaciu vetu a priamu reč.

Správne používať interpunkčné znamienka: v podrad'ovacích súvetiach, v prirad'ovacích súvetiach a v zložených súvetiach.

Komunikácia a sloh

Vyjadrovať sa zrozumiteľne.

Rešpektovať základné komunikačné pravidlá.

Zostaviť písomný a ústny referát.

Vedieť napísať úvahu.

Spoznať kritiku.

Diskusia – dokázať presvedčivo argumentovať. Vedieť používať najvýznamnejšie verbálne a neverbálne prostriedky argumentovania.

Pripraviť prezentáciu a ústne ju predniesť pred spolužiakmi.

Čítať s porozumením rôzne druhy vecných textov.

Literatúra

Čítať s porozumením rôzne druhy literárnych textov.

Vedieť reprodukovať čitateľský zážitok vlastnými slovami.

Charakterizovať literárne postavy. Určiť hlavné a vedľ'ajšie postavy diel.

Vytvorit' si vlastný názor postavám a situáciám v literárnych dielach.

Po prečítaní textu vedieť určiť žáner textu na základe literárnoteoretických poznatkov: *symbolistická a impresionistická báseň, naturalistická novela, moderný román*.

Literárny text chápať ako autorskú výpoveď o svete.

Abstrahovať a sformulovať ideu lyrických básní. Interpretovať vlastné hodnotenie básní.

Poznať charakteristické črty symbolistických básní.

Interpretovať najznámejších symbolov symbolistickej poézie.

Poznať charakteristické črty impresionistických básní.

Poznať charakteristické črty expresionistických básní.

Poznať najpodstatnejšie výrazové prostriedky expresionistickej lyriky.

Zručne aplikovať vedomosti z metriky: *refrén, rým, západoeurópsky verš*.

Vedieť nájsť v prečítanom diele: *prirovnanie, metaforu, metonymiu, básnickú otázku, aliterácie, literárny prívlastok*.

Dokázať porovnávať literárne texty.

Vedieť analyzovať literárne texty po štylistickej a kompozičnej stránke.

Zostaviť stručnú dejovú osnovu prečítaných diel alebo úryvkov.

Obsahový štandard

Jazyková komunikácia

Gramatika, štylistika, pravopis

1. Slovná zásoba maďarského jazyka:
    - pôvod maďarských slov (slová ugrofínskeho pôvodu, prebraté zdomácnené slová, slová cudzieho pôvodu)
    - spisovný jazyk
    - dialektizmy
    - profesionalizmy
    - slang
    - archaizmy, neologizmy
- Rozvíjanie slovnej zásoby:
- skladaním
  - tvorením
2. Zložené a tvorené slová – pravopisné otázky

Komunikácia a sloh

Súkromný list
Úradný list
Životopis
Žiadosť
Plagát
Masmédiá

Literatúra

Tematické okruhy:

- I. Maďarská literatúra od roku 1945 do roku 1980
- II. Maďarská literatúra na Slovensku od roku 1918 po súčasnosť

I. Maďarská literatúra od roku 1945 do roku 1980

Druhá generácia časopisu *Nyugat*

1. Illyés Gyula – centrálna postava literárneho života v 20. storočí, básnik, spisovateľ, redaktor časopisu *Válasz a Magyar Csillag*
literárna sociografia: *Puszták népe* (úryvok)
štvorverš: *Esti csoda*
2. Szabó Lőrinc – prívrženec Mihálya Babitsa
Lóci verset ír; Szeretlek; Tücsökmzene(úryky): *A nyugodt csoda, Óriás szív, Varázsboltban,*
3. Németh László – lekár, pedagóg a spisovateľ
román: *Lányaim*
4. Márai Sándor – stelesniteľ občianskych hodnôt v literatúre
román: *Zendülők*, dielo *Füveskönyv* (úryvky)

Tretia generácia časopisu *Nyugat*

1. Weöres Sándor – jeho originálna, svojská lyrická tvorba
Ars poetica, Galagonya,
2. Tamási Áron – unikátny humor a štýl jeho prózy
trilógia: *Ábel a rengetegben* (úryvok)

Generácia časopisu *Újhold*

1. Ottlik Géza – prekladateľ a prozaik

- román: *Iskola a határon* (úryvok)
2. Nagy László – jednota tradície a moderny v jeho lyrike
lyrika: *Ki viszi át a Szerelmet? Táncbéli tánc-szók*
  3. Örkény István - predstaviteľ grotesky
novely: *Válogatott egyperces novellák* (úryvky)
román: *Tóték* (úryvok)

II. Maďarská literatúra na Slovensku od roku 1918 po súčasnosť

Obdobia maďarskej literatúry na Slovensku (1. obdobie: 1918 – 1938; 2. obdobie: 1938 – 1945; 3. obdobie: 1945 – 1989; 4. obdobie: 1989 – súčasnosť)

Špecifiká jednotlivých období maďarskej literatúry na Slovensku

Fábry Zoltán: *A vádlott megszólal* (úryvok)

Dobos László: *A kis viking* (úryvok)

Ozsvald Árpád: *A kis postás*

Zs. Nagy Lajos: *Szárnyas történetek* (úryvok)

Duba Gyula: *Az elrabolt taliga* (úryvky)

Kľúčové pojmy

Jazyková komunikácia

Lexikálna/významová rovina

Archaizmy
Neologizmy
Dialektizmy
Slang
Spisovný jazyk
Profesionalizmy
Odborné termíny

Komunikácia a sloh

List
Životopis
Žiadosť
Plagát
Masmédiá

Literatúra

Všeobecné pojmy

groteska
občianske hodnoty

Literárne žánre a druhy

Lyrika
Štvorverš
Epika
Literárna sociografia
Trilógia

Štylizácia textu

metafora
metonymia
prirovnanie
literárne prívlastky
aliterácia
básnická otázka

Štruktúra diela

kompozícia románu
kompozícia novely

Metrika

západoeurópsky verš
voľný verš

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

Jazyková komunikácia

Vedieť rozoznať v texte pôvodné maďarské slová a slová cudzieho pôvodu.
Vedieť vyhľadať v texte archaizmy a neologizmy.
Spoznať v texte dialektizmy a profesionalizmy.
Spoznať v texte slangové výrazy.
Vedieť identifikovať v texte zložené a tvorené slová.
Ovládať pravopis zložených slov.

Komunikácia a sloh

Vedieť napísať súkromný list
Spoznať charakteristické črty, štýl úradného listu.
Poznať formu žiadosti.
Vedieť vytvoriť plagát.
Ovládať napísať súkromný životopis.
Vedieť prezentovať vlastný názor o témach, ktoré sa objavujú v masmédiách.

Literatúra

Čítať s porozumením rôzne druhy literárnych textov s dôrazom na techniku čítania.
Vedieť analyzovať umelecký text z obsahového a zo štylistického hľadiska.
Vedieť analyzovať literárne texty po kompozičnej stránke.
Aplikovať svoje znalosti o literárnej postave v prečítanom texte a charakterizovať ju z hľadiska čitateľského.
Vedieť nájsť jazykové prostriedky, s ktorými autor dosahuje dramatické napätie v texte.
Vedieť sformulovať hlavné myšlienky prečítaného textu.
Vedieť vyhľadať kľúčové slová a zostaviť osnovu prečítaných diel alebo úryvkov.
Dokázať chápať literárny text ako autorskú výpoveď o svete.
Vedieť intonačne adekvátne prečítať báseň.
Dokázať identifikovať najvýznamnejšie trópy a figúry v literárnych dielach: *prirovnanie, metaforu, metonymiu, básnickú otázku, aliteráciu, ozdobné prívlastky*.
Vedieť jasne sformulovať svoj čitateľský dojem.
Zručne aplikovať vedomosti z metriky: *refrén, rým, rytmus, stopa, západoeurópsky verš*.
Dokázať porovnávať literárne texty.
Vedieť samostatne sformulovať subjektívne hodnotenie prečítaného textu.

Spracovali: Mgr. Lívia TÍMÁROVÁ

Szabolcs SIMON, PhD.